การใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง[1]

รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล[2]
ณัฐพร พานโพธิ์ทอง[3]

Received: *January 29, 2024*
Revised: *March 20, 2024*
Accepted: *June 22, 2024*

บทคัดย่อ

พจนวัตรเป็นรูปภาษาตายตัวที่มักปรากฏซ้ำในสถานการณ์หนึ่ง ๆ จนเป็นขนบในการปฏิสัมพันธ์ที่เจ้าของภาษารับรู้ร่วมกัน แต่มักเป็นความท้าทายสำหรับผู้เรียนภาษาที่สอง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและปัญหาในการสื่อสารตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาจากผู้เรียนซึ่งอยู่ในระดับ B2-C2 จำนวน 33 คน และเจ้าของภาษาชาวไทยจำนวน 30 คน ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของภาษาจำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่าแม้ผู้เรียนจะเรียนภาษาไทยอยู่ในระดับกลางถึงสูง แต่ยังคงมีปัญหาในการใช้พจนวัตร 2 ประการ คือ ผู้เรียนใช้พจนวัตรน้อยกว่าเจ้าของภาษาอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังใช้ถ้อยคำที่มีรูปภาษาแตกต่างจากเจ้าของภาษาด้วย โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มุ่งแสดงความรู้สึกหรือความปรารถนาดี ความแตกต่างบางประการอาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารได้ ทั้งด้านการสื่อเจตนา ความสุภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความเหมาะสมต่อคู่สนทนา และความเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นอิทธิพลจากภาษาแม่ของผู้เรียนด้วย

คำสำคัญ: พจนวัตร, การผลิตภาษา, ปัญหาในการสื่อสาร, วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง, ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน

---

[1] บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง “การศึกษาการใช้ การรู้จำ และปัญหาการสื่อสารของพจนวัตรตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน” ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[2] หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: Radarat.s@hotmail.com

[3] หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Production of Routine Formulae by Chinese Learners of Thai: An Interlanguage Pragmatic Study[4]

Radarat Sripunvoraskul[5]
Natthaporn Panpothong[6]

Received: *January 29, 2024*
Revised: *March 20, 2024*
Accepted: *June 22, 2024*

Abstract

Routine formulae are expressions used repeatedly in specific situations. While the use of routine formulae is common knowledge for native speakers, second-language learners often find it challenging. This research aims to examine the production and communication problems associated with routine formulae used by Chinese learners of Thai. The study adopts the perspective of interlanguage pragmatics and employs DCT for data collection. Participants include 33 Chinese learners of Thai, ranging from B2 to C2 proficiency levels, and 30 native speakers of Thai. In-depth interviews were also conducted with 30 native speakers. The results reveal that even though they are intermediate to advanced L2 learners, their usage of routine formulae appears to have two main problems. Firstly, learners use routine formulae significantly less frequently than native speakers. Secondly, they also use expressions rarely adopted by native speakers, especially in situations aimed at expressing emotions or goodwill. Some of these differences may lead to various types of communication problems, including issues related to intention, politeness and interpersonal relationships, suitability for interlocutors, and naturalness. Additionally, the findings reflect the influence of the learners' mother tongue on their language use.

Keywords: routine formulae, language production, communicative problems, interlanguage pragmatics, Chinese learners of Thai

---

[4] This article is a part of the dissertation “An Interlanguage Pragmatic Study of Production, Recognition, and Communicative Problems of Routine Formulae of Chinese Learners of Thai” in the Doctor of Philosophy Program in Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

[5] Affiliation: Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University
Email: Radarat.s@hotmail.com

[6] Affiliation: Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

1. บทนำ

"พจนวัตร" ซึ่งในงานวิจัยนี้ใช้ตรงกับคำว่า "routine formulae[7]" คือรูปภาษาตายตัวที่พบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน และเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการแสดงวัจนกรรมบางกลุ่ม ตัวอย่างพจนวัตรในภาษาไทย เช่น "ไม่เป็นไร" ซึ่งนิยมใช้เมื่อตอบคำขอโทษ และ "หายไว ๆ นะ" ซึ่งนิยมใช้เมื่อไปเยี่ยมผู้ป่วย สำหรับเจ้าของภาษา การเลือกใช้พจนวัตรให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์การสื่อสารอาจไม่ใช่เรื่องยาก เนื่องจากรูปภาษาตายตัวเหล่านี้มีการปรากฏซ้ำจนกลายเป็นขนบในการปฏิสัมพันธ์และเป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชนภาษารับรู้ร่วมกัน ในทางกลับกัน รูปภาษาเหล่านี้กลับเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับผู้เรียนภาษาที่สอง เนื่องจากผู้เรียนต้องมีทั้งความรู้เกี่ยวกับรูปภาษาของพจนวัตร ซึ่งจัดเป็นความสามารถทางภาษาเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmalinguistic competence) และความรู้เกี่ยวกับการใช้และปริบทที่ปรากฏถ้อยคำเหล่านี้ ซึ่งจัดเป็นความสามารถทางวัจนปฏิบัติเชิงสังคม (sociopragmatic competence) หากผู้เรียนขาดความรู้ด้านใดด้านหนึ่งก็อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จในการใช้พจนวัตร (Bardovi-Harlig, 2012, p. 207)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า พจนวัตรเป็นกลุ่มข้อมูลที่งานวิจัยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางสนใจศึกษามาอย่างต่อเนื่อง แนวทางการวิจัยที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ การศึกษาการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาที่สอง เนื่องจากสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมการสื่อสารของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการใช้ภาษาของผู้เรียนกับเจ้าของภาษา รวมถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ภาษาของผู้เรียนด้วย ผลการศึกษาจากงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าผู้เรียนใช้พจนวัตรในความถี่น้อยกว่าเจ้าของภาษา และมักไม่ใช้ถ้อยคำเหล่านี้ในสถานการณ์ที่เจ้าของภาษานิยมใช้ ส่งผลให้การใช้ภาษาของผู้เรียนในบางสถานการณ์ไม่เหมาะสม (Blum-Kulka & Olshtain, 1986; Kecskes, 2000a; Roever, 2014)

ในกรณีของผู้เรียนภาษาไทย สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมรายงานว่า ในปี 2565 ชาวจีนเข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมากถึง 21,906 คน ถือเป็นนักศึกษาชาวต่างชาติที่มีสัดส่วนมากที่สุด ทั้งนี้หากพิจารณาสาขาวิชาที่เรียน ภาษาไทยเป็นสาขาวิชาที่นักศึกษาจีนเลือกศึกษามากเป็นอันดับสองรองจากการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ (Yin et al., 2015) จึงอาจกล่าวได้ว่าชาวจีนเป็นกลุ่มผู้เรียนภาษาไทยที่มีจำนวนมากและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จากการสังเกตการณ์การสื่อสารในชีวิตประจำวันของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนพบว่า พจนวัตรเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งในการใช้ภาษาไทยและมักก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมไทย-จีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1
สถานการณ์: ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนกับเพื่อนชาวไทยกำลังเดินดูสินค้าอยู่ในร้านขายของแห่งหนึ่ง
พนักงานชาวไทย: มีอะไรให้ช่วยไหมคะ
ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: ไม่ต้องค่ะ อยากเดินดูก่อนค่ะ
เพื่อนชาวไทย: เธอพูดแรงไปนะ ดูเหมือนกำลังสั่งเขาเลย

[7] คำว่า "routine formulae" อาจแปลตรงตัวได้ว่า "รูปภาษาสูตรสำเร็จที่ใช้เป็นกิจวัตร" ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า "พจนวัตร" ตามทรงธรรม อินทจักร (Songthama, 2007) อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของคำว่า "พจนวัตร" ดังกล่าวอาจแตกต่างจากงานวิจัยนี้ไปบ้าง เนื่องจากหมายรวมถึง "conversational routine" และ "prefabricated expression" ด้วย

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้เรียนตอบปฏิเสธความช่วยเหลือของพนักงานโดยกล่าวว่า “ไม่ต้องค่ะ” แล้วจึงกล่าวต่อว่า “อยากเดินดูก่อนค่ะ” ถ้อยคำ “ไม่ต้องค่ะ” ในที่นี้น่าจะแปลมาจากพจนวัตรที่ชาวจีนนิยมใช้เมื่อต้องการตอบปฏิเสธ คือ “不用了” ซึ่งแปลตรงตัวได้ว่า “ไม่ต้องแล้ว” ผู้เรียนเลือกใช้รูปภาษาดังกล่าวเนื่องจากเข้าใจว่าเป็นถ้อยคำที่สุภาพและเหมาะสมดีแล้ว อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของชาวไทย การตอบปฏิเสธพนักงานโดยกล่าวว่า “ไม่ต้องค่ะ” อาจเป็นการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากเป็นการปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาและมีลักษณะของการสั่ง ซึ่งอาจไม่ค่อยสุภาพ อีกทั้งอาจทำให้พนักงานรู้สึกว่าการกระทำของตนเป็นการเข้ามายุ่งวุ่นวาย และเข้าใจผิดไปว่าลูกค้าไม่พอใจการเสนอความช่วยเหลือของตนได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางและศึกษาปัญหาในการสื่อสารที่เกิดจากการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนจากมุมมองของเจ้าของภาษา ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ บทนำ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย และสรุปและอภิปรายผล ผลการศึกษาที่ได้จะช่วยชี้ให้เห็นข้อจำกัดและปัญหาในการใช้พจนวัตรของผู้เรียน อันจะเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปปรับใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมไทย-จีนต่อไป

2. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

“routine formulae” เป็นคำเรียกที่โคลมาส (Coulmas, 1979) ใช้กล่าวถึงรูปภาษาที่มีรูปแบบตายตัวเป็นขนบ เป็นถ้อยคำที่มีการปรากฏสัมพันธ์กับสถานการณ์ทางสังคมอย่างใกล้ชิด และมักปรากฏในสถานการณ์การสื่อสารหนึ่ง ๆ จนสามารถคาดการณ์ได้ว่ารูปภาษาดังกล่าวจะต้องปรากฏในสถานการณ์นั้น ๆ เสมอ อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับและรับรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนภาษานั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “พจนวัตร” ดังที่ได้อธิบายไปข้างต้น ถ้อยคำกลุ่มนี้ได้รับความสนใจจากนักวัจนปฏิบัติศาสตร์ เนื่องจากมองว่ารูปภาษาเหล่านี้เป็นทรัพยากรทางภาษาที่ผู้พูดใช้เพื่อสื่อเจตนาและมักนำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสาร (Bardovi-Harlig, 2012, p. 207)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์อาจเรียกชื่อกลุ่มข้อมูลนี้แตกต่างกันไปบ้าง กล่าวคือ เคกส์เคส (Kecskes, 2000a, 2000b) เรียกถ้อยคำกลุ่มนี้ว่า “situation-bound utterances” หรือ “SBUs” อาจแปลตรงตัวเป็นภาษาไทยได้ว่า “ถ้อยคำที่ผูกกับสถานการณ์” ในขณะที่บาร์โดวี-ฮาร์ลิก (Bardovi-Harlig, 2009) เรียกถ้อยคำกลุ่มนี้ว่า “conventional expressions” หรืออาจแปลตรงตัวเป็นภาษาไทยได้ว่า “ถ้อยคำที่ใช้เป็นขนบ” แม้ว่าชื่อเรียกดังกล่าวนี้มักพบในงานวิจัยด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ แต่อาจสื่อถึงลักษณะสำคัญของกลุ่มข้อมูลเพียงด้านใดด้านหนึ่งหรือก่อให้เกิดความสับสนได้ กล่าวคือ “ถ้อยคำที่ผูกกับสถานการณ์” เป็นชื่อที่มุ่งเน้นลักษณะเด่นของถ้อยคำที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์เพียงอย่างเดียว ในขณะที่ “ถ้อยคำที่ใช้เป็นขนบ” เป็นชื่อที่อาจก่อให้เกิดความสับสนได้ เนื่องจากความเป็นขนบในที่นี้อาจหมายถึงขนบในเชิงเนื้อหาหรือในเชิงรูปภาษาก็ได้

สำหรับนิยามและขอบเขตของพจนวัตร ผู้วิจัยใช้นิยามของโคลมาส (Coulmas, 1979) เป็นหลัก และได้นำนิยามของเคกส์เคส (Kecskes, 2000a) มาประกอบเพื่อความชัดเจนและเพื่อให้ครอบคลุมรูปแปรของพจนวัตรในภาษาไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดนิยามของพจนวัตรในงานวิจัยนี้ว่า **“หน่วยทางวัจนปฏิบัติที่มีความเป็นขนบสูง มีรูปภาษาค่อนข้างตายตัว และผูกกับสถานการณ์การสื่อสาร อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับและรับรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนภาษานั้น”**

พจนวัตรมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ[8] ได้แก่ 1) เป็นถ้อยคำที่มีการใช้ซ้ำและปรากฏในรูปแบบเดิมเสมอ 2) เป็นถ้อยคำที่พบได้ทั่วไปในชุมชนภาษานั้น 3) เป็นถ้อยคำที่มีหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติ 4) เป็นถ้อยคำที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม และ 5) เป็นถ้อยคำที่มีการปรากฏสัมพันธ์กับสถานการณ์การสื่อสารอย่างเฉพาะเจาะจง นอกจากนี้เมื่อนำลักษณะของพจนวัตรดังที่ได้สรุปไว้ข้างต้นเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างพจนวัตรกับรูปภาษาตายตัวอื่น ๆ พบว่าพจนวัตรและรูปภาษาตายตัวอื่น ๆ มีลักษณะบางประการร่วมกันและบางประการแตกต่างกัน สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบลักษณะของพจนวัตรกับรูปภาษาตายตัวอื่น ๆ

ลักษณะที่ปรากฏ / รูปภาษาตายตัว	ใช้ซ้ำและปรากฏในรูปแบบเดิมเสมอ	พบได้ทั่วไปในชุมชนภาษานั้น	มีหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติ	สัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม	มีการปรากฏสัมพันธ์กับสถานการณ์การสื่อสาร
พจนวัตร (routine formulae)	✓	✓	✓	✓	✓
ถ้อยคำที่ใช้เป็นกิจวัตรทางวัจนปฏิบัติ (pragmatic routines)	✓	✓	✓	-	-
สำนวน (idioms)	✓	✓	-	✓	-
กลุ่มคำศัพท์ (lexical bundles)	✓	✓	-	-	-

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ลักษณะที่พจนวัตรมีร่วมกับรูปภาษาตายตัวอื่น ๆ ได้แก่ มีการใช้ซ้ำและปรากฏในรูปแบบเดิมเสมอและพบได้ทั่วไปในชุมชนภาษานั้น ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะพื้นฐานของรูปภาษาตายตัว ส่วนการเป็นถ้อยคำที่มีหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติเป็นลักษณะร่วมของพจนวัตรและถ้อยคำที่ใช้เป็นกิจวัตรทางวัจนปฏิบัติ ซึ่งล้วนเป็นชื่อเรียกรูปภาษาตายตัวที่มักพบในงานวิจัยด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ ในขณะที่สำนวนมีลักษณะเป็นหน่วยศัพท์ (lexeme) ที่ใช้เพื่อสื่อความหมาย ส่วนกลุ่มคำศัพท์มักเป็นถ้อยคำที่ทำหน้าที่ทางปริจเฉทและสื่อความหมายต่าง ๆ มากกว่าแสดงหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติ ลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของพจนวัตรที่พบร่วมกับสำนวน คือ การเป็นถ้อยคำที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ถ้อยคำเหล่านี้เป็นรูปภาษาตายตัวที่แตกต่างกันไปตามแต่ละชุมชนภาษา จึงเป็นหลักฐานทางภาษาอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนความคิดและค่านิยมของคนในชุมชนภาษานั้น

ลักษณะสำคัญที่ทำให้พจนวัตรแตกต่างจากรูปภาษาตายตัวประเภทอื่น คือ เป็นถ้อยคำที่มีการปรากฏสัมพันธ์กับสถานการณ์การสื่อสารอย่างเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ ถ้อยคำที่ใช้เป็นกิจวัตรทางวัจนปฏิบัติ สำนวน และกลุ่มคำศัพท์ เป็นรูปภาษาตายตัวที่สามารถปรากฏในสถานการณ์การสื่อสารใดก็ได้ที่เหมาะสมกับหน้าที่และความหมายของถ้อยคำนั้น ๆ ในขณะที่พจนวัตรเป็นถ้อยคำที่คาดการณ์ได้ค่อนข้างตายตัวว่าจะปรากฏในสถานการณ์นั้นเสมอ ดังที่เคกส์เคส (Kecskes, 2000a,

[8] ผู้วิจัยสรุปลักษณะสำคัญของพจนวัตรโดยประมวลจากแนวคิดของโคลมาส (Coulmas, 1979) เคกส์เคส (Kecskes, 2000a, 2000b) และบาร์โดวี-ฮาร์ลิก (Bardovi-Harlig, 2009, 2012)

p. 606) สรุปไว้ว่า หากนำถ้อยคำที่มีรูปภาษาตายตัวมาวางเรียงกันโดยที่ด้านขวาแสดงถึงระดับความตายตัวที่เพิ่มมากขึ้น พจนวัตรจะอยู่ขวาสุด เนื่องจากถ้อยคำเหล่านี้มีการปรากฏใช้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ตายตัวจนสามารถทำนายได้

แนวทางการศึกษาที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย คือ วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง หรือ Interlanguage pragmatics (ILP) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกิดจากการผสมผสานแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) และการรับภาษาที่สอง (second language acquisition) แนวทางการศึกษาดังกล่าวมุ่งศึกษาว่าผู้พูดที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาทำความเข้าใจและผลิตการกระทำในภาษาเป้าหมายอย่างไร รวมถึงศึกษาว่าผู้เรียนภาษาที่สองพัฒนาความสามารถในการทำความเข้าใจและผลิตการกระทำในภาษาเป้าหมายอย่างไร (Kasper & Rose, 2002) การศึกษาตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยสะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่างการใช้ภาษาของผู้เรียนกับเจ้าของภาษา ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลจากภาษาแม่ของผู้เรียน หรือที่เรียกว่า การถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic transfer) (Kasper, 1992, p. 5)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาพจนวัตรของผู้เรียนภาษาที่สองตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางมีจำนวนมากและมีการศึกษาในหลากหลายแง่มุม ทั้งการใช้พจนวัตร (Bardovi-Harlig, 2009; Roever, 2014) การรู้จำพจนวัตร (Bardovi-Harlig, 2009; Sánchez-Hernández & Alcón-Soler, 2019) ความเข้าใจพจนวัตร (Kecskes et al., 2018) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้และการรู้จำพจนวัตร (Bardovi-Harlig & Bastos, 2011) รวมถึงมุมมองที่ผู้เรียนมีต่อพจนวัตรในภาษาที่สอง (Davis, 2007) แสดงให้เห็นว่าพจนวัตรเป็นประเด็นวิจัยที่มีความสำคัญต่อการใช้และการเรียนการสอนภาษาที่สองเป็นอย่างมาก

สำหรับงานวิจัยในภาษาไทย ยังไม่พบงานวิจัยที่มุ่งศึกษาพจนวัตรในภาษาไทยโดยตรง แต่พบงานวิจัยที่ศึกษาความหมายและหน้าที่ของถ้อยคำที่นิยมใช้ในการปฏิสัมพันธ์ในภาษาไทย ซึ่งอาจมีลักษณะใกล้เคียงกับพจนวัตรตามนิยามในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ การศึกษาความหมายและหน้าที่ของคำว่า “ขอโทษ” (Thasanee, 2011) “ไม่เป็นไร” (Panpothong & Phakdeephasook, 2014; Thasanee, 2011) และ “เกรงใจ” (Thasanee, 2011; Worrawan, 2019) นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่ศึกษาถ้อยคำที่นิยมใช้ในการปฏิสัมพันธ์ในฐานะกลวิธีในการแสดงวัจนกรรมต่าง ๆ ทั้งการทักทาย (Thanavisuth, 1997) การขอโทษ (Jeerarat, 2001; Thasanee, 1998) และการตอบการขอโทษ (Passapong, 2002) งานวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่ศึกษาถ้อยคำที่นิยมใช้ในการปฏิสัมพันธ์ในภาษาไทย คือ งานวิจัยที่ศึกษาบทสนทนาในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์การสื่อสารในแบบเรียนและการสื่อสารที่เกิดขึ้นจริงมักปรากฏภาษาสื่อสัมพันธ์ที่ใช้ในการทักทาย-แนะนำตัว การอำลา และการขอบคุณ-ตอบคำขอบคุณ เช่น “เป็นอย่างไรบ้าง” “ไปก่อนนะ” และ “ไม่เป็นไร” เป็นต้น (Narisa, 2016)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาพจนวัตรในภาษาไทยและการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง งานวิจัยนี้จึงสามารถช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับพจนวัตรในภาษาไทย รวมถึงพฤติกรรมการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติต่อไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับพจนวัตร วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง งานวิจัยที่ศึกษาถ้อยคำที่นิยมใช้ในการปฏิสัมพันธ์ในภาษาไทย และงานวิจัยที่ศึกษาการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาที่สอง

3.2 รวบรวมพจนวัตรภาษาไทย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1 รวบรวมสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนโดยพิจารณาจากกรอบการวัดระดับความสามารถในการใช้ภาษาที่สองของ Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) และแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน จำนวน 4 ชุด

3.2.2 รวบรวมพจนวัตรที่เจ้าของภาษาชาวไทยนิยมใช้มากที่สุดในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา เก็บข้อมูลจากเจ้าของภาษาชาวไทยจำนวน 50 คน จากนั้นจึงนำถ้อยคำที่รวบรวมได้มาคัดเลือกตามเกณฑ์ของไมลส์และคณะ (Myles et al., 1998, p. 325) โดยคัดเลือกเฉพาะถ้อยคำที่ผู้เรียนเป็นผู้กล่าวพจนวัตร ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้พจนวัตรที่ผ่านการคัดเลือกจะต้องเป็นถ้อยคำที่เจ้าของภาษาเลือกใช้มากกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไปตามเกณฑ์ของงานวิจัยก่อนหน้า (Bardovi-Harlig, 2009; Taguchi et al., 2013)

3.2.3 ตรวจสอบความถูกต้องของพจนวัตรโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ เพื่อให้เจ้าของภาษาชาวไทยจำนวน 50 คนประเมินว่าถ้อยคำที่รวบรวมได้เป็นสิ่งที่เจ้าของภาษาชาวไทยมักกล่าวในสถานการณ์ที่กำหนดหรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ถ้อยคำที่ผ่านการคัดเลือกจะต้องเป็นถ้อยคำที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ระบุว่าเป็นถ้อยคำที่มักกล่าวในสถานการณ์ที่กำหนด เพื่อคัดเลือกเฉพาะถ้อยคำที่เจ้าของภาษาส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่ามักปรากฏในชีวิตประจำวัน พจนวัตรที่ผ่านการคัดเลือกมีทั้งหมด 15 ถ้อยคำ[9]

3.3 ศึกษาการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยนำสถานการณ์การสื่อสารที่เจ้าของภาษาชาวไทยนิยมใช้พจนวัตรที่รวบรวมได้จากข้อ 3.2 มาออกแบบเป็นแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (Discourse Completion Task - DCT) ตามแนวทางของบาร์โดวี-ฮาร์ลิก (Bardovi-Harlig, 2009) แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้มีทั้งหมด 3 ชุด ประกอบด้วย แบบสอบถามการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน เจ้าของภาษาชาวไทย และเจ้าของภาษาชาวจีน[10] ตัวอย่างของแบบสอบถามในการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

---

[9] เนื่องจากพจนวัตรเป็นรูปภาษาตายตัวที่ปรากฏในสถานการณ์การสื่อสารที่แตกต่างกัน งานวิจัยที่ศึกษาพจนวัตรจึงมักเก็บข้อมูลพจนวัตรจำนวนมากที่ปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น บาร์โดวี-ฮาร์ลิกศึกษาพจนวัตรในภาษาอังกฤษจำนวน 32 ถ้อยคำ (Bardovi-Harlig, 2009) ทากูชิและคณะศึกษาพจนวัตรในภาษาจีนจำนวน 24 ถ้อยคำ (Taguchi et al., 2013) ส่วนหยางศึกษาพจนวัตรในภาษาจีนจำนวน 21 ถ้อยคำ (Yang, 2016)

[10] เนื่องจากงานวิจัยนี้ศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้ภาษาเหมือนหรือแตกต่างจากเจ้าของภาษาเป้าหมายอย่างไร อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการศึกษาอิทธิพลจากภาษาและวัฒนธรรมแม่ของผู้เรียนที่อาจส่งผลต่อการใช้ภาษาของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากเจ้าของภาษาชาวไทยและเจ้าของภาษาชาวจีนด้วย เพื่อใช้ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นข้อมูลอ้างอิงในการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวอย่างแบบสอบถามการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน

สถานการณ์ (场景)

ท่านกำลังคุยกับเพื่อนชาวไทยคนหนึ่งที่ไม่ได้พบกันมาเป็นเวลานาน หากท่านต้องการลาเพื่อนคนนั้น ท่านจะพูดกับเพื่อนว่าอย่างไร

(你在跟泰国朋友聊天。你们好久没见面了。如果你想告别， 你会跟朋友说什么？)

.....

ภาพที่ 1 ตัวอย่างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

3.3.2 คัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย กล่าวคือ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนทั้งหมดที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ในหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ (นานาชาติ) ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้เรียนทั้งหมดเป็นผู้พูดภาษาจีนกลาง[11]ที่มีภูมิลำเนาหรือเคยใช้ชีวิตอยู่ในมณฑลยูนนาน อีกทั้งยังอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 เดือน จึงน่าจะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาชาวไทยในสถานการณ์ต่าง ๆ บ้างแล้ว ทั้งนี้หากพิจารณาตามระยะเวลาในการเรียนภาษาไทย ผู้เรียนกลุ่มดังกล่าวจัดอยู่ในระดับ B2-C2 ตามเกณฑ์ของ CEFR (Cambridge University Press, 2018) ส่วนเจ้าของภาษาชาวไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีอายุอยู่ระหว่าง 18-22 ปี

3.3.3 ยื่นขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน[12]

3.3.4 เก็บข้อมูลการใช้พจนวัตรตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางโดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาในข้อ 3.3.1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 2 กลุ่ม คือ เจ้าของภาษาชาวไทย จำนวน 30 คน และผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนซึ่งเป็นเจ้าของภาษาชาวจีนด้วย จำนวน 33 คน

3.3.5 วิเคราะห์ข้อมูลการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและเปรียบเทียบกับเจ้าของภาษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง ทั้งในด้านรูปภาษาของพจนวัตร ความถี่ในการใช้พจนวัตร ถ้อยคำที่ปรากฏร่วมกับพจนวัตร และรูปภาษาอื่น ๆ ที่ใช้แทนพจนวัตร ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ความถี่ในการใช้พจนวัตร ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบความถี่ในการใช้พจนวัตรของผู้เรียนกับเจ้าของภาษาชาวไทยโดยใช้วิธีการทางสถิติไค-สแควร์ (chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ด้วยเพื่อตรวจสอบว่าพจนวัตรถ้อยคำใดบ้างที่ผู้เรียนใช้แตกต่างกับเจ้าของภาษาชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญ

3.4 ศึกษาปัญหาในการสื่อสารที่เกิดจากการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนจากมุมมองของเจ้าของภาษาโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1 รวบรวมสถานการณ์และคำตอบที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้พจนวัตรแตกต่างจากเจ้าของภาษาโดยพิจารณาจากผลการเปรียบเทียบการใช้พจนวัตรของผู้เรียนกับเจ้าของภาษา

---

[11] แม้ว่าชาวจีนในมณฑลยูนนานอาจมีภาษาถิ่นของตนเอง แต่ก็ใช้ภาษาจีนกลางในชีวิตประจำวันเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าชาวจีนในมณฑลดังกล่าวเป็นผู้รู้สองภาษา (Paulston, 1988, p. 199) และสามารถใช้ข้อมูลภาษาจีนกลางเป็นภาษาแม่ของผู้เรียนได้

[12] วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นโครงการวิจัยที่ 660152 และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว

3.4.2 คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่และไม่มีความรู้ภาษาจีนกลางมาก่อน แบ่งตามช่วงอายุเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย รุ่นอายุ Z (Gen Z) รุ่นอายุ Y (Gen Y) และรุ่นอายุ X (Gen X) ตามเกณฑ์ของสำนักวิจัยพิว[13] (Pew Research Center, 2019) จำนวนกลุ่มละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

3.4.3 สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของภาษา โดยให้พิจารณาสถานการณ์การสื่อสารจำลองที่รวบรวมจากคำตอบของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามข้อ 3.4.1 พร้อมทั้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ประเมินการใช้ภาษาเหล่านั้น ทั้งในด้านการสื่อเจตนา ความเหมาะสมของถ้อยคำ และปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้พจนวัตรดังกล่าว เพื่อคัดเลือกลักษณะการใช้ภาษาของผู้เรียนที่เจ้าของภาษาส่วนใหญ่มองว่าน่าจะก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร

3.4.4 วิเคราะห์ปัญหาการสื่อสารตามมุมมองของเจ้าของภาษา ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดวัจนกรรมและปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นแนวทางประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 นำเสนอผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล

4. ผลการวิจัย[14]

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ รูปภาษาและความถี่ในการใช้พจนวัตร ถ้อยคำที่ปรากฏร่วมกับพจนวัตรและรูปภาษาอื่น ๆ ที่ใช้แทนพจนวัตร และปัญหาในการสื่อสารที่เกิดจากการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 รูปภาษาและความถี่ในการใช้พจนวัตร

ในการตัดสินว่าคำตอบของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนจัดเป็นพจนวัตรหรือไม่ ผู้วิจัยจะนำคำตอบของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกับพจนวัตรที่รวบรวมได้จากคำตอบของเจ้าของภาษาชาวไทย ถ้อยคำที่จัดว่าเป็นพจนวัตรจะต้องมีคำสำคัญครบถ้วน ไม่มีการตัดคำ เติมคำ หรือเปลี่ยนแปลงคำสำคัญ และจะต้องมีองค์ประกอบส่วนอื่น ๆ เหมือนรูปแปรใดรูปแปรหนึ่งของพจนวัตรในภาษาไทย แต่อาจยอมรับให้มีความแตกต่างได้เล็กน้อย เช่น การใช้คำลงท้ายและคำสรรพนามที่แตกต่างจากเจ้าของภาษา พจนวัตรที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและเจ้าของภาษาชาวไทยใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ มีรูปภาษาปรากฏดังแสดงในตารางที่ 2

[13] สำนักวิจัยพิว (Pew Research Center, 2019) กำหนดให้รุ่นอายุ X (Gen X) คือ ผู้ที่เกิดในช่วงปี 1965-1980 รุ่นอายุ Y (Gen Y) คือ ผู้ที่เกิดในช่วงปี 1981-1996 ส่วนรุ่นอายุ Z (Gen Z) คือ ผู้ที่เกิดในช่วงปี 1997-2012 ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปเท่านั้น เนื่องจากเหตุผลด้านจริยธรรมการวิจัย

[14] เนื่องจากงานวิจัยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางให้ความสำคัญกับการศึกษาพฤติกรรมทางวัจนปฏิบัติของผู้เรียนภาษาที่สองประกอบกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางวัจนปฏิบัตินั้นของผู้เรียนกับเจ้าของภาษาแม่และ เจ้าของภาษาเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลการศึกษาการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ควบคู่ไปกับผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการใช้พจนวัตรของผู้เรียนกับเจ้าของภาษา

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบรูปภาษาของพจนวัตรที่ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนและเจ้าของภาษาชาวไทยใช้

สถานการณ์การสื่อสาร	**พจนวัตรที่ผู้เรียนใช้**	**พจนวัตรที่เจ้าของภาษาใช้**
การแสดงความเสียใจกับอาจารย์	(ขอแสดงความ)**เสียใจด้วย**(นะคะ/นะครับ/ค่ะ/ครับ)(อาจารย์)	(หนู/ผม)(ขอ)(แสดงความ)**เสียใจด้วย{นะคะ/นะครับ/ครับ}**(อาจารย์)[15]
การแสดงความเสียใจกับเพื่อน	**เสียใจด้วย**(นะ/นะคะ)	(เรา)**เสียใจด้วย**(นะ)(คำเรียกคู่สนทนา)
การตอบคำขอโทษ	**ไม่เป็นไร**(ค่ะ/ครับ)	**ไม่เป็นไร{ค่ะ/ครับ}**
การแนะนำตัวให้อาจารย์รู้จัก	**สวัสดี(ค่ะ/ครับ)**(อาจารย์) **{หนู/ผม/ชื่อ/หนูชื่อ/ผมชื่อ/ฉันชื่อ/ดิฉันชื่อ}{ชื่อของผู้พูด}**(ค่ะ/ครับ)	**สวัสดี{ค่ะ/ครับ}**(อาจารย์) **{หนู/ผม/ชื่อ/หนูชื่อ/ผมชื่อ}{ชื่อของผู้พูด}**(นะคะ/นะครับ/ค่ะ/ครับ)
การแนะนำตัวให้เพื่อนรู้จัก	**สวัสดี**(ค่ะ/ครับ) **{ชื่อ/ฉันชื่อ/ผมชื่อ/ดิฉันชื่อ}{ชื่อของผู้พูด}**(นะ/ค่ะ/ครับ)	**{สวัสดี/หวัดดี}**(ค่ะ/นะ) **{เรา/ชื่อ/เราชื่อ}{ชื่อของผู้พูด}**(นะ/นะคะ)
การถามราคาสินค้า	(ชื่อสินค้า/ลักษณนาม)(คำชี้เฉพาะ)(ราคา)**เท่าไหร่**(คะ/ครับ/นะ)	(ชื่อสินค้า)(ลักษณนาม+นี้)(ราคา)**เท่าไหร่**(หรอ)**{คะ/ครับ}**
การถามถึงบุคคลในครอบครัวของเพื่อน	**{บุคคลในครอบครัว}**(ของ)(คำสรรพนาม)**เป็น{อย่างไร/ยังไง}บ้าง**(นะ/คะ/ครับ)	(แล้ว)(คำบอกช่วงเวลา)**{บุคคลในครอบครัว}**(คำสรรพนาม)**เป็น{อย่างไร/ยังไง/ไง}บ้าง**
การชวนเพื่อนไปทานข้าว	(เรา)**ไป{กิน/ทาน}ข้าว**(ด้วย)**กัน**(ไหม)(คะ/ครับ)	(เรา)**ไป{กิน/ทาน}ข้าว**(ด้วย)**กัน**(ไหม/ปะ)
การสั่งอาหาร	**สั่งอาหาร**(ค่ะ/ครับ)	(ขอ)**สั่งอาหาร**(หน่อย)**{ค่ะ/ครับ}**
การไปเยี่ยมเพื่อนที่ไม่สบาย	(ขอให้)**หาย{ไวๆ/เร็วๆ}**(นะ)	(ขอให้)**หาย{ไวๆ/เร็วๆ}**(นะ)
การตอบปฏิเสธความช่วยเหลือ	**ไม่เป็นไร**(ค่ะ/ครับ)	**ไม่เป็นไร{ค่ะ/ครับ}**
การลาเพื่อนที่ไม่ได้พบกันนาน	(ไว้)**เจอกัน**(ใหม่)(นะ/ค่ะ/นะคะ)	(ไว้)**เจอกัน**(ใหม่/อีก)(นะ)
การเรียกเก็บค่าอาหาร	(ขอ)**{คิด/เก็บ}{เงิน/ตังค์}**(ด้วย)(ค่ะ/นะ)	(ขอ/รบกวน)**{คิด/เก็บ}{เงิน/ตังค์}**(หน่อย/ด้วย/เลย)**{ค่ะ/ครับ}**
การต่อราคาสินค้า	(ชื่อสินค้า)(ลักษณนาม+นี้)**ลด**(หน่อย)**ได้ไหม**(คะ/ครับ/อ่ะ/นะ)(คำเรียกคู่สนทนา)	(ลักษณนาม+นี้)**ลด**(ราคา)(ให้)(อีก)(หน่อย/นิดนึง/นิดหน่อย)**ได้ไหม{คะ/ครับ}**(คำเรียกคู่สนทนา)
การไปส่งเพื่อนที่สนามบิน	**เดินทางปลอดภัย**(นะ/ค่ะ)	(ขอให้)**เดินทางปลอดภัย**(นะ)

[15] ผู้วิจัยใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อสื่อความหมายดังต่อไปนี้

- ตัวหนา แทนคำสำคัญที่ต้องปรากฏในทุกรูปแปรของพจนวัตรดังกล่าว
- { } แทนส่วนประกอบที่มีรูปแปรมากกว่า 1 รูป
- ( ) แทนส่วนประกอบที่อาจปรากฏหรือไม่ก็ได้
- / แทนรูปภาษาที่ปรากฏแทนกันได้ในตำแหน่งนั้น

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า แม้ว่าพจนวัตรแต่ละถ้อยคำที่จะมีคำสำคัญที่ต้องปรากฏตรงกัน แต่ก็อาจมีองค์ประกอบส่วนอื่น ๆ แตกต่างกันได้ ส่งผลให้พจนวัตรทุกถ้อยคำมีรูปแปรมากกว่า 1 รูป จึงอาจกล่าวได้ว่าพจนวัตรในภาษาไทยมีลักษณะเป็นรูปภาษากึ่งตายตัว

เมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าของภาษา พจนวัตรส่วนใหญ่ที่ผู้เรียนใช้มีรูปภาษาเหมือนกับเจ้าของภาษา ลักษณะของรูปแปรที่พบทั้งในข้อมูลของผู้เรียนและเจ้าของภาษา ได้แก่ 1) รูปแปรที่เกิดจากการละคำหรือส่วนประกอบบางส่วน เช่น พจนวัตรที่ใช้เมื่อแสดงความเสียใจกับอาจารย์มีรูปแปร “ขอแสดงความเสียใจด้วยนะคะ” และ “เสียใจด้วยนะคะ” 2) รูปแปรที่เกิดจากการใช้รูปแปรของคำและคำที่สื่อความหมายใกล้เคียงกันหรือทำหน้าที่เดียวกัน เช่น พจนวัตรที่ใช้เมื่อไปเยี่ยมเพื่อนที่ไม่สบายมีรูปแปร “หายไว ๆ นะ” และ “หายเร็ว ๆ นะ” 3) รูปแปรที่เกิดจากการใช้ส่วนขยายที่แตกต่างกัน เช่น พจนวัตรที่ใช้เมื่อต่อราคาสินค้ามีรูปแปร “ลดได้ไหมคะ” และ “ลดหน่อยได้ไหมคะ” และ 4) รูปแปรที่เกิดจากการใช้ชนิดประโยคที่แตกต่างกัน เช่น พจนวัตรที่ใช้เมื่อชวนเพื่อนไปทานข้าวมีรูปแปร “ไปกินข้าวด้วยกันไหม” และ “เราไปกินข้าวกัน”

อย่างไรก็ตาม รูปแปรของพจนวัตรที่ผู้เรียนใช้บางถ้อยคำมีรูปภาษาแตกต่างจากเจ้าของภาษา ความแตกต่างบางประการไม่ส่งผลต่อระดับความสุภาพและระดับความเป็นทางการของถ้อยคำ เช่น การสลับลำดับของคำในพจนวัตรที่ใช้เมื่อแนะนำตัวให้อาจารย์รู้จัก “สวัสดีค่ะอาจารย์ หนูชื่อ...” และ “อาจารย์สวัสดีค่ะ หนูชื่อ...” ในทางกลับกัน ความแตกต่างบางประการอาจก่อให้เกิดผลต่อระดับความสุภาพและระยะห่างระหว่างคู่สนทนาได้ เช่น การละคำลงท้ายของพจนวัตรที่ใช้เมื่อตอบปฏิเสธความช่วยเหลือ “ไม่เป็นไร” ต่อราคาสินค้า “ลดได้ไหม” และถามราคาสินค้า “เท่าไหร่” ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เจ้าของภาษานิยมใช้คำบอกสถานภาพร่วมกับพจนวัตร เช่น “ไม่เป็นไรค่ะ” “ลดได้ไหมครับ” และ “เท่าไหร่คะ” การละคำลงท้ายในสถานการณ์ดังกล่าวอาจส่งผลให้การใช้ภาษาของผู้เรียนห้วนและไม่สุภาพ นอกจากนี้การใช้คำสรรพนาม “ผม” “ฉัน” และ “ดิฉัน” เมื่อแนะนำตัวให้เพื่อนรู้จัก ซึ่งแตกต่างจากเจ้าของภาษาที่นิยมใช้คำสรรพนาม “เรา” ก็อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าผู้เรียนต้องการสร้างระยะห่างโดยการใช้คำสรรพนามที่เป็นทางการและทำให้เกิดความรู้สึกห่างเหินระหว่างคู่สนทนาได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้คำสรรพนามจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ผู้สอนภาษาไทยควรเน้นย้ำให้ผู้เรียนรู้จักและใช้อย่างถูกต้อง เนื่องจากคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาจีนมีเพียงคำเดียว คือ “我” ในขณะที่คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยมีหลายคำ อีกทั้งยังมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนและใช้ไม่เหมาะสมจนก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารได้

ในด้านความถี่ ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนใช้พจนวัตรอยู่ในความถี่ระหว่างร้อยละ 15.15 - 84.85 ทั้งนี้พจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ในความถี่สูงที่สุด คือ พจนวัตรที่ใช้เมื่อถามราคาสินค้า ส่วนพจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ในความถี่ต่ำที่สุด คือ พจนวัตรที่ใช้เมื่อแสดงความเสียใจกับเพื่อน เมื่อนำความถี่ในการใช้พจนวัตรของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกับเจ้าของภาษาพบว่า ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้พจนวัตรน้อยกว่าเจ้าของภาษาทุกถ้อยคำ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบความถี่เฉลี่ยพบว่า เจ้าของภาษาใช้พจนวัตรเฉลี่ยร้อยละ 78.65 ในขณะที่ผู้เรียนใช้พจนวัตรเฉลี่ยเพียงร้อยละ 42.62 ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งพบว่าผู้เรียนภาษาที่สองมักใช้พจนวัตรในความถี่น้อยกว่าเจ้าของภาษา และไม่ใช้ถ้อยคำเหล่านี้ในสถานการณ์ที่เจ้าของภาษานิยมใช้ (Bardovi-Harlig, 2009; Blum-Kulka & Olshtain, 1986; Kecskes, 2000a; Roever, 2014) ความถี่ในการใช้พจนวัตรเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนกับเจ้าของภาษาแสดงในภาพที่ 2

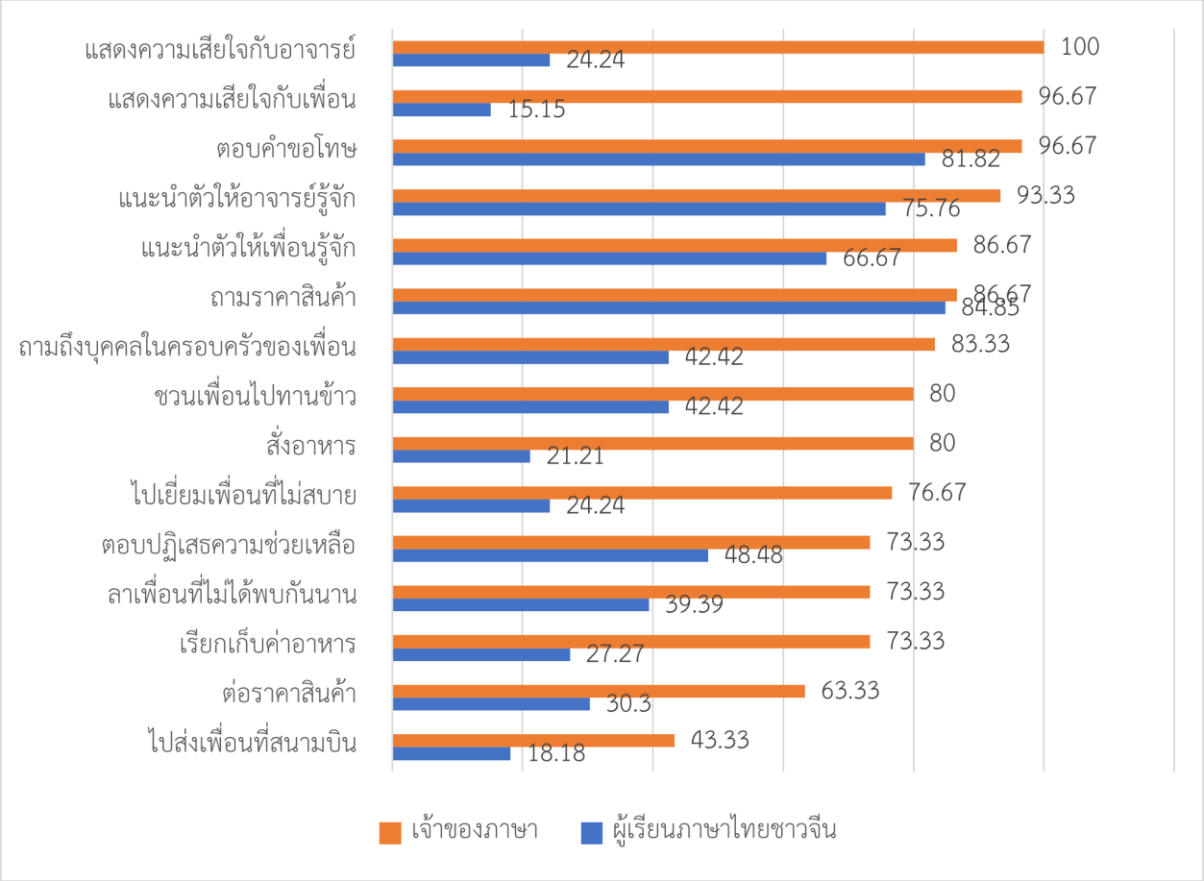

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบความถี่ในการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนกับเจ้าของภาษาชาวไทย

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า พจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ในความถี่สูงกว่าร้อยละ 50 มีเพียง 4 ถ้อยคำ คือ พจนวัตรที่ใช้เมื่อถามราคาสินค้า ตอบคำขอโทษ แนะนำตัวให้อาจารย์รู้จัก และแนะนำตัวให้เพื่อนรู้จัก เมื่อเปรียบเทียบกับความถี่ในการใช้พจนวัตรของเจ้าของภาษาพบว่า พจนวัตรทั้ง 4 ถ้อยคำนี้ล้วนเป็นพจนวัตรที่เจ้าของภาษาใช้มากกว่าร้อยละ 80 ทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าพจนวัตรเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดทั้งสองกลุ่มคุ้นเคยและใช้จนกลายเป็นขนบในการปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้เมื่อนำความถี่ในการใช้พจนวัตรของทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันโดยใช้วิธีการทางสถิติไค-สแควร์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ยังพบว่า ผู้เรียนและเจ้าของภาษาใช้พจนวัตรในความถี่ที่ไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าพจนวัตรทั้ง 4 ถ้อยคำนี้ไม่น่าจะก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิสัมพันธ์มากนัก

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าพจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ในความถี่สูงมักเป็นพจนวัตรที่ปรากฏในสถานการณ์ที่พบบ่อยในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ หรือเป็นพจนวัตรที่มีรูปภาษาคล้ายกับพจนวัตรในภาษาจีนซึ่งปรากฏในความถี่สูง เช่น การทักทาย-การแนะนำตัวเป็นสถานการณ์การสื่อสารที่พบมากที่สุดในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ (Narisa, 2016, p. 62) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาคำตอบในแบบสอบถามของเจ้าของภาษาชาวจีนพบว่า ในสถานการณ์ดังกล่าวชาวจีนใช้พจนวัตรในความถี่สูงถึงร้อยละ 70 อีกทั้งพจนวัตรที่ชาวจีนนิยมใช้ยังมีรูปภาษาคล้ายกับพจนวัตรในภาษาไทยด้วย คือ คำทักทาย+การแนะนำชื่อของตนเอง เช่น “你好，我叫。。。” (‘สวัสดี, ฉันชื่อ...’) ในกรณีที่คู่สนทนาเป็นเพื่อน และ “老师好，我叫。。。” (‘อาจารย์สวัสดี, ฉันชื่อ...’) หรือ “你好老师，我叫。。。” (‘สวัสดีอาจารย์, ฉันชื่อ...’) ในกรณีที่คู่สนทนาเป็นอาจารย์

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า อิทธิพลจากภาษาและวัฒนธรรมแม่ของผู้เรียน รวมถึงอิทธิพลของแบบเรียนและการเรียนการสอน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการใช้พจนวัตรของผู้เรียน ผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่ง

พบว่าความแตกต่างระหว่างภาษาแม่กับภาษาเป้าหมายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้พจนวัตรของผู้เรียน (Barron, 2003; Kecskes, 2000b; Yang, 2016) เช่นเดียวกับงานวิจัยกลุ่มที่มุ่งศึกษาอิทธิพลของการเรียนการสอนพจนวัตรซึ่งพบว่า การสอนเกี่ยวกับพจนวัตรในภาษาเป้าหมายมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และใช้ถ้อยคำเหล่านี้ได้ดียิ่งขึ้น (Bardovi-Harlig et al., 2015; Wildner-Bassett, 1994)

ส่วนพจนวัตรอีก 11 ถ้อยคำเป็นพจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ในความถี่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ พจนวัตรที่ใช้เมื่อตอบปฏิเสธความช่วยเหลือ ชวนเพื่อนไปทานข้าว ถามถึงบุคคลในครอบครัวของเพื่อน ลาเพื่อนที่ไม่ได้พบกันนาน ต่อราคาสินค้า เรียกเก็บค่าอาหาร ไปเยี่ยมเพื่อนที่ไม่สบาย แสดงความเสียใจกับอาจารย์ สั่งอาหาร ไปส่งเพื่อนที่สนามบิน และแสดงความเสียใจกับเพื่อน เมื่อเปรียบเทียบความถี่ในการใช้พจนวัตรเหล่านี้ของผู้เรียนกับเจ้าของภาษาโดยใช้วิธีการทางสถิติไค-สแควร์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ผู้เรียนใช้พจนวัตรแตกต่างจากเจ้าของภาษาอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมด ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าพจนวัตรจะเป็นรูปภาษาตายตัวที่เจ้าของภาษานิยมใช้ในชีวิตประจำวัน แต่สำหรับผู้เรียนแล้ว การใช้พจนวัตรในภาษาไทยยังถือเป็นข้อจำกัดและเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง

ความแตกต่างที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ผลการศึกษาในเชิงสถิติแสดงให้เห็นว่าพจนวัตรที่ใช้เมื่อแสดงความเสียใจกับอาจารย์และเพื่อนเป็นพจนวัตรที่ผู้เรียนใช้แตกต่างจากเจ้าของภาษามากที่สุด สำหรับเจ้าของภาษา พจนวัตรดังกล่าวปรากฏความถี่ในการใช้สูงมาก กล่าวคือ พจนวัตรที่ใช้แสดงความเสียใจกับอาจารย์มีความถี่ในการใช้ร้อยละ 100 ส่วนพจนวัตรที่ใช้แสดงความเสียใจกับเพื่อนมีความถี่ในการใช้ร้อยละ 96.67 สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมไทย สถานการณ์การสื่อสารนี้มีขนบในการสื่อสารค่อนข้างตายตัว ในขณะที่เมื่อพิจารณาคำตอบของผู้เรียนกลับพบว่า ในสถานการณ์เหล่านี้ ผู้เรียนใช้พจนวัตรไม่ถึงร้อยละ 30 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความไม่คุ้นเคยกับพจนวัตรในภาษาไทย เนื่องจากสถานการณ์การสื่อสารนี้มักไม่ปรากฏในแบบเรียนและไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำในชีวิตประจำวัน อีกทั้งพจนวัตรในสถานการณ์ดังกล่าวในภาษาไทยและภาษาจีนยังมีรูปภาษาแตกต่างกัน กล่าวคือ พจนวัตรที่เจ้าของภาษาชาวจีนนิยมใช้เมื่อแสดงความเสียใจ คือ “(请)节哀(顺便)” ซึ่งอาจแปลตรงตัวได้ว่า “(โปรด)หักห้ามความเศร้าโศก(และยอมรับการเปลี่ยนแปลง)” ในขณะที่เจ้าของภาษาชาวไทยนิยมใช้พจนวัตรที่มีคำสำคัญ คือ “เสียใจด้วย” ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถถ่ายโอนพจนวัตรในภาษาแม่ของตนมาใช้ในภาษาไทยอย่างตรงไปตรงมาได้ ด้วยเหตุนี้พจนวัตรที่ใช้เมื่อแสดงความเสียใจจึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนภาษาไทยและผู้ออกแบบแบบเรียนควรให้ความสำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นถ้อยคำที่เจ้าของภาษาส่วนใหญ่คาดหวังว่าจะได้ยินแล้ว การแสดงความเสียใจยังเป็นสถานการณ์การสื่อสารที่ค่อนข้างอ่อนไหว หากผู้เรียนใช้พจนวัตรไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม อาจนำไปสู่ความบาดหมางระหว่างกันได้

4.2 ถ้อยคำที่ปรากฏร่วมกับพจนวัตรและรูปภาษาอื่น ๆ ที่ใช้แทนพจนวัตร

เมื่อพิจารณาคำตอบของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนพบว่า นอกจากกล่าวถ้อยคำที่เป็นพจนวัตรแล้ว ผู้เรียนบางส่วนยังใช้ถ้อยคำอื่น ๆ ร่วมกับพจนวัตรด้วย ผลการศึกษาพบว่าจากทั้งหมด 15 สถานการณ์ ผู้เรียนใช้พจนวัตรร่วมกับถ้อยคำอื่น ๆ มากถึง 14 สถานการณ์ มีเพียงสถานการณ์เดียวที่ผู้เรียนไม่ใช้พจนวัตรร่วมกับถ้อยคำอื่น ๆ นั่นคือ การแสดงความเสียใจกับอาจารย์ ในขณะที่เจ้าของภาษาไม่นิยมใช้พจนวัตรร่วมกับถ้อยคำอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่ต้องการแสดงความเสียใจกับอาจารย์และตอบคำขอโทษ

ถ้อยคำที่ผู้เรียนนิยมใช้ร่วมกับพจนวัตรที่พบในความถี่สูงที่สุด 2 อันดับแรก คือ “ขอบคุณ(นะ/ค่ะ)” ซึ่งปรากฏร่วมกับพจนวัตร “ไม่เป็นไร(ค่ะ/ครับ)” ในความถี่ร้อยละ 37.50 เมื่อต้องการตอบปฏิเสธความช่วยเหลือ รองลงมา

คือ “ยินดีที่ได้รู้จัก(ค่ะ/ครับ)” ซึ่งปรากฏร่วมกับพจนวัตร “สวัสดี(ค่ะ/ครับ) {ชื่อ/ฉันชื่อ/ผมชื่อ/ดิฉันชื่อ}{ชื่อของผู้พูด}(นะ/ค่ะ/ครับ)” ในความถี่ร้อยละ 31.82 เมื่อต้องการแนะนำตัวให้เพื่อนรู้จัก

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าถ้อยคำที่ปรากฏร่วมดังกล่าวเกิดจากการถ่ายโอนโดยการแปลตรงตัวมาจากถ้อยคำที่นิยมใช้ในภาษาแม่ของผู้เรียน เนื่องจากเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการใช้พจนวัตรของเจ้าของภาษาชาวจีนที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามพบว่า ถ้อยคำดังกล่าวเป็นรูปภาษาที่ชาวจีนนิยมใช้ร่วมกับพจนวัตรในสถานการณ์ดังกล่าวเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อต้องการตอบปฏิเสธความช่วยเหลือ เจ้าของภาษาชาวจีนนิยมกล่าวว่า “不用了，谢谢” (‘ไม่ต้องหรอก ขอบคุณ’) ส่วนเมื่อต้องการแนะนำตัวให้เพื่อนรู้จัก เจ้าของภาษาชาวจีนนิยมกล่าวถ้อยคำ “很高兴认识你” (‘ดีใจมากที่ได้รู้จักคุณ’) ร่วมกับพจนวัตร “你好，我叫。。。” (‘สวัสดี, ฉันชื่อ...’) ทั้งนี้เนื่องจากถ้อยคำที่ปรากฏร่วมดังกล่าวเป็นถ้อยคำที่เจ้าของภาษาชาวไทยนิยมใช้ร่วมกับพจนวัตรเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าการถ่ายโอนในกรณีนี้เป็นการถ่ายโอนทางบวกและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิสัมพันธ์

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าถ้อยคำที่ผู้เรียนใช้ร่วมกับพจนวัตรบางถ้อยคำแตกต่างจากลักษณะการใช้ภาษาของเจ้าของภาษาชาวไทยและอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือส่งผลกระทบด้านลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาได้ เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่สื่อเจตนาในด้านลบ เช่น ถ้อยคำที่ใช้เมื่อตอบคำขอโทษ “ไม่เป็นไร ระวังตัวด้วย” แม้ว่าคำตอบดังกล่าวจะปรากฏพจนวัตรที่เจ้าของภาษานิยมใช้ คือ “ไม่เป็นไร” แต่ถ้อยคำที่ปรากฏร่วม คือ “ระวังตัวด้วย” อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่ากำลังถูกตำหนิที่ไม่ระมัดระวังจนเหยียบเท้าผู้อื่น หรืออาจตีความว่าผู้เรียนต้องการสื่อเจตนาขู่ให้ระวังตัว ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่คุกคามหน้าผู้ฟังอย่างรุนแรง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและนำไปสู่การทะเลาะวิวาทที่รุนแรงจนเกิดความบาดหมางระหว่างกันได้

ผลการวิจัยยังพบว่าในบางสถานการณ์ ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนเลือกใช้รูปภาษาอื่น ๆ ในความถี่สูงกว่าพจนวัตรและเป็นรูปภาษาที่ไม่พบในคำตอบของเจ้าของภาษาชาวไทย รูปภาษากลุ่มดังกล่าวมีทั้งหมด 4 ถ้อยคำ ได้แก่ “จ่ายเงิน/จ่ายตังค์” ซึ่งใช้เมื่อเรียกเก็บค่าอาหาร พบร้อยละ 33.33 “ถูกกว่าได้ไหม/ถูกกว่านี้ได้ไหม” ซึ่งใช้เมื่อต่อราคาสินค้า พบร้อยละ 30.30 และ “เสียใจมาก/ผมเสียใจมาก” และ “ขอแสดงความเสียใจ” ซึ่งใช้เมื่อแสดงความเสียใจกับเพื่อน ทั้งสองถ้อยคำพบความถี่ในการใช้ร้อยละ 18.18

ในกรณีของ “ถูกกว่าได้ไหม/ถูกกว่านี้ได้ไหม” เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคำตอบของเจ้าของภาษาชาวจีนที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นรูปภาษาที่ถ่ายโอนโดยการแปลตรงตัวมาจากภาษาแม่ของผู้เรียน กล่าวคือ “ถูกกว่าได้ไหม” หรือ “ถูกกว่านี้ได้ไหม” แปลมาจากถ้อยคำ “便宜点可以吗?” (‘ถูกหน่อยได้ไหม’) ซึ่งเป็นพจนวัตรที่เจ้าของภาษาชาวจีนร้อยละ 81.82 นิยมใช้เมื่อต่อราคาสินค้า ส่วน “เสียใจมาก” หรือ “ผมเสียใจมาก” แปลมาจากถ้อยคำ “我很难过” หรือ “我很难受” (‘ฉันเสียใจมาก’) ซึ่งเป็นถ้อยคำที่เจ้าของภาษาชาวจีนร้อยละ 15.15 เลือกใช้เมื่อต้องการแสดงความเสียใจกับเพื่อน ในขณะที่ “จ่ายเงิน” หรือ “จ่ายตังค์” เป็นถ้อยคำที่สื่อเจตนาอย่างตรงไปตรงมา ส่วน “ขอแสดงความเสียใจ” เป็นถ้อยคำที่มีรูปภาษาคล้ายกับพจนวัตร แต่มีคำสำคัญไม่ครบถ้วน รูปภาษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของผู้เรียนที่ไม่สามารถใช้ภาษาได้เหมือนกับเจ้าของภาษา

แม้ว่าถ้อยคำเหล่านี้จะไม่ใช่พจนวัตรที่เจ้าของภาษานิยมใช้ แต่ผู้ฟังยังสามารถตีความความหมายและเจตนาที่ผู้เรียนต้องการสื่อได้จากปริบทในการสื่อสารและคำสำคัญที่ปรากฏ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่ารูปภาษาเหล่านี้ไม่น่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด แต่อาจส่งผลให้ภาษาของผู้เรียนดูไม่เป็นธรรมชาติ ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของเจ้าของภาษา และส่งผลให้ผู้เรียนมีฐานะเป็น “คนต่างชาติ” ในมุมมองของเจ้าของภาษาได้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่ารูปภาษาบางถ้อยคำที่ผู้เรียนใช้แทนพจนวัตรอาจไม่เหมาะสมและก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารได้ เช่น การตอบคำขอโทษโดยกล่าวว่า “มันไม่สำคัญ” เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่มีความกำกวม แม้ผู้ฟังอาจเข้าใจว่าผู้เรียนใช้ถ้อยคำดังกล่าวเพื่อตอบคำขอโทษโดยสื่อว่าความผิดที่ผู้ฟังก่อไม่ได้รุนแรง แต่ในอีกด้านหนึ่งก็อาจตีความไปว่าผู้เรียนต้องการแสดงความไม่พอใจโดยสื่อว่าคำขอโทษของตนไม่สำคัญและไม่เพียงพอต่อความผิดที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อกัน

ได้ อีกตัวอย่างหนึ่งคือการแสดงความเสียใจกับอาจารย์โดยกล่าวว่า “หลับให้สบาย” แม้ว่าจะเป็นถ้อยคำที่อาจแปลตรงตัวมาจากถ้อยคำแสดงความอาลัยในภาษาอังกฤษ “rest in peace” และเป็นถ้อยคำที่ชาวไทยบางส่วนเลือกใช้เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต แต่การที่ผู้เรียนกล่าวถ้อยคำนี้กับอาจารย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าผู้เรียนกำลังแช่งอาจารย์ได้ เนื่องจาก “หลับให้สบาย” เป็นถ้อยคำที่ชาวไทยใช้กล่าวกับผู้เสียชีวิตเพื่อแสดงความอาลัย ไม่ใช่ถ้อยคำแสดงความเสียใจที่กล่าวกับญาติของผู้เสียชีวิต ถ้อยคำเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนไม่ควรใช้แทนพจนวัตรในสถานการณ์ที่กำหนด และควรทำความเข้าใจความหมาย รวมถึงปริบทในการใช้ให้ถ่องแท้ก่อนจะนำไปใช้ในการสื่อสาร

4.3 ปัญหาในการสื่อสารที่เกิดจากการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน[16]

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนกับเจ้าของภาษาชาวไทยแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนบางส่วนมีพฤติกรรมการใช้พจนวัตรแตกต่างจากเจ้าของภาษา เมื่อนำความแตกต่างดังกล่าวไปให้เจ้าของภาษาจำนวน 30 คน ประเมินพบว่า พฤติกรรมการใช้พจนวัตรของผู้เรียนบางประการอาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม จากมุมมองของเจ้าของภาษาได้ ทั้งนี้ปัญหาในการสื่อสารอาจพอแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อเจตนา ด้านความสุภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านความเหมาะสมต่อสถานภาพและระยะห่างระหว่างคู่สนทนา และด้านความเป็นธรรมชาติ ดังรายละเอียดและตัวอย่างต่อไปนี้

4.3.1 ด้านการสื่อเจตนา

ผลการวิจัยพบว่า นอกจากถ้อยคำที่ผู้เรียนเลือกใช้ในหลายสถานการณ์จะมีรูปภาษาแตกต่างจากพจนวัตรที่เจ้าของภาษาใช้แล้ว รูปภาษาที่เลือกใช้บางถ้อยคำยังอาจส่งผลให้ผู้ฟังตีความเจตนาในการสื่อสารแตกต่างไปจากพจนวัตรที่เจ้าของภาษานิยมใช้ในสถานการณ์นั้น ๆ จนก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 2

สถานการณ์: ผู้เรียนทราบมาว่าญาติผู้ใหญ่ของเพื่อนชาวไทยเสียชีวิต จึงต้องการแสดงความเสียใจกับเพื่อน

ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: ขอโทษ

จากตัวอย่างข้างต้น เจ้าของภาษาส่วนใหญ่มองว่าถ้อยคำดังกล่าวไม่สามารถสื่อเจตนาแสดงความเสียใจได้และเป็นการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม นอกจากจะไม่เข้าใจเจตนาของผู้เรียนแล้ว ถ้อยคำดังกล่าวยังไม่ใช่สิ่งที่เจ้าของภาษาคาดหวังว่าจะได้ยิน อีกทั้งยังอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เนื่องจากในมุมมองของเจ้าของภาษา การกล่าวขอโทษแสดงว่าผู้พูดได้กระทำความผิดบางประการ ดังนั้นเมื่อผู้เรียนกล่าวขอโทษเมื่อทราบข่าวการเสียชีวิต จึงทำให้ผู้ฟังตีความว่าผู้เรียนอาจเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตนั้นและอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนพบว่า ในสถานการณ์ที่ต้องการแสดงความเสียใจ ชาวจีนนิยมกล่าวขอโทษ เพราะมองว่าการกล่าวถึงความสูญเสียเป็นการกระทำที่ทำให้คู่สนทนาเสียใจ ผู้พูดจึงกล่าวขอโทษเพื่อแสดงความรู้สึกผิดต่อการกระทำดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาในแบบสอบถามของเจ้าของภาษาชาวจีนที่พบถ้อยคำแสดงการ

[16] การศึกษาปัญหาในการสื่อสารในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นปัญหาที่เกิดขึ้นจากมุมมองของเจ้าของภาษา ด้วยเหตุนี้การอธิบายตัวอย่างจึงเป็นผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของภาษาเป็นหลัก

ขอโทษในสถานการณ์ที่ต้องการแสดงความเสียใจกับคู่สนทนา เช่น “我感到很抱歉” (‘ฉันรู้สึกขอโทษอย่างมาก’) หรือในอีกด้านหนึ่ง ถ้อยคำดังกล่าวอาจเกิดจากการแปลตรงตัวมาจากสำนวนภาษาอังกฤษ “I am sorry” ซึ่งสามารถใช้เพื่อแสดงความเสียใจในภาษาอังกฤษได้ อย่างไรก็ตาม การกล่าว “ขอโทษ” เมื่อต้องการแสดงความเสียใจเป็นลักษณะการใช้ภาษาที่แตกต่างจากการใช้ภาษาของชาวไทยและอาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมได้

4.3.2 ด้านความสุภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

นอกจากปัญหาในด้านการสื่อเจตนา ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการใช้พจนวัตรของผู้เรียนบางประการอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านความสุภาพและส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ กล่าวคือ ถ้อยคำที่ผู้เรียนเลือกใช้สามารถสื่อเจตนาได้อย่างชัดเจนและไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด แต่เป็นการใช้ภาษาที่ไม่คำนึงถึงหน้าและความรู้สึกของผู้ฟัง ส่งผลให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อผู้พูด เช่น

ตัวอย่างที่ 3

สถานการณ์: ผู้เรียนกำลังเดินซื้อของอยู่ในตลาดแห่งหนึ่งและต้องการซื้อเสื้อผ้าชุดหนึ่ง แต่รู้สึกว่าราคาแพงเกินไป จึงต้องการต่อราคาสินค้า

ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: พี่คะ เสื้อตัวนี้ลดหน่อยได้ไหมคะ ราคาแพงเกินไปค่ะ

จากตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำที่ผู้เรียนใช้สามารถสื่อเจตนาได้อย่างชัดเจนว่าต้องการต่อราคาสินค้า เนื่องจากปรากฏพจนวัตรที่เจ้าของภาษานิยมใช้ คือ “เสื้อตัวนี้ลดหน่อยได้ไหมคะ” อย่างไรก็ตาม เจ้าของภาษาส่วนใหญ่มองว่าการใช้ภาษาเช่นนี้อาจไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากแม้ว่าถ้อยคำ “ราคาแพงเกินไปค่ะ” จะเป็นการแสดงความรู้สึกของผู้พูด แต่อาจดูไม่สุภาพ ผู้ขายสินค้าอาจตีความว่าผู้เรียนกำลังตำหนิว่าตนตั้งราคาแพงเกินกว่าความเหมาะสมหรือคุณภาพของสินค้า จนอาจส่งผลให้ผู้ขายรู้สึกไม่พอใจและไม่ลดราคาสินค้าให้ผู้เรียนได้

4.3.3 ด้านความเหมาะสมต่อสถานภาพและระยะห่างระหว่างคู่สนทนา

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่พบจากการใช้พจนวัตรของผู้เรียน คือ การใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมต่อสถานภาพและระยะห่างระหว่างคู่สนทนา กล่าวคือ การใช้ภาษาของผู้เรียนในบางกรณี เป็นถ้อยคำที่สุภาพ พบได้ทั่วไป และสามารถใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้ แต่อาจไม่เหมาะสมกับคู่สนทนาในสถานการณ์นั้น ๆ ในที่นี้มักปรากฏเมื่อผู้เรียนสื่อสารกับผู้ฟังซึ่งเป็นอาจารย์ที่มีสถานภาพสูงกว่า เช่น

ตัวอย่างที่ 4

สถานการณ์: ผู้เรียนต้องการทักทายและแนะนำตัวให้อาจารย์ชาวไทยรู้จัก

ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: สวัสดีค่ะอาจารย์ ฉันชื่อ...

จากตัวอย่างข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบกับพจนวัตรที่เจ้าของภาษานิยมใช้ ถ้อยคำดังกล่าวจัดเป็นพจนวัตรที่มีองค์ประกอบครบถ้วนและสื่อเจตนาได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากมุมมองของเจ้าของภาษาส่วนใหญ่ การใช้คำสรรพนาม “ฉัน” ในสถานการณ์นี้อาจไม่เหมาะสมเท่าใดนัก เนื่องจากคู่สนทนาเป็นอาจารย์ที่มีสถานภาพสูงกว่า คำสรรพนามที่ควรใช้จึง

ควรเป็น “หนู” หากสื่อสารในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ หรืออาจใช้ “ดิฉัน” หากสื่อสารในสถานการณ์ที่เป็นทางการ แต่ไม่ควรใช้ “ฉัน” เนื่องจากเป็นคำสรรพนามที่มักใช้กับผู้ที่มีสถานภาพเท่ากันและสนิทสนมกันมากกว่า เช่น การพูดกับเพื่อนสนิทโดยใช้คำสรรพนาม “ฉัน-เธอ”

4.3.4 ด้านความเป็นธรรมชาติ

ถ้อยคำที่ผู้เรียนเลือกใช้บางถ้อยคำสามารถสื่อเจตนาได้อย่างชัดเจนและไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างคู่สนทนา เนื่องจากเป็นการใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมกับคู่สนทนา แต่เนื่องจากมีรูปภาษาแตกต่างจากถ้อยคำที่เจ้าของภาษานิยมใช้ จึงทำให้ภาษาของผู้เรียนฟังดูแปลกและไม่เป็นธรรมชาติ เช่น

ตัวอย่างที่ 5

สถานการณ์: ผู้เรียนทราบมาว่าเพื่อนชาวไทยคนหนึ่งไม่สบายและกำลังรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล จึงไปเยี่ยมเพื่อน

ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: คุณจะสบายดี

จากตัวอย่างข้างต้น เจ้าของภาษาส่วนใหญ่ประเมินว่าถ้อยคำดังกล่าวสามารถสื่อเจตนาอวยพรหรือให้กำลังใจคู่สนทนาได้ เนื่องจากมีคำว่า “สบายดี” และปรากฏร่วมกับคำว่า “จะ” ทำให้เข้าใจได้ว่าผู้เรียนต้องการสื่อความหมายว่าอาการป่วยของเพื่อนจะดีขึ้นในอนาคต แต่รูปภาษาดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่เจ้าของภาษาใช้ ส่งผลให้ภาษาของผู้เรียนไม่เป็นธรรมชาติ ดูเหมือนแปลมาจากภาษาอื่น และทำให้รู้ได้ทันทีว่าผู้พูดไม่ใช่เจ้าของภาษา แต่เป็นผู้เรียนภาษาไทยในระดับต้นที่ยังคงมีข้อจำกัดในการใช้ภาษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าผู้เรียนอาจถ่ายโอนถ้อยคำดังกล่าวโดยการแปลตรงตัวมาจากรูปภาษา “你会好的” (‘คุณจะดี’) ซึ่งเป็นถ้อยคำที่เจ้าของภาษาชาวจีนนิยมใช้แทนพจนวัตรในสถานการณ์นี้

5. อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

การศึกษาการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลางสะท้อนให้เห็นว่าแม้ว่าผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนจะเป็นผู้เรียนในระดับกลาง-สูง อีกทั้งยังอาศัยอยู่ในชุมชนภาษาเป้าหมายมาระยะหนึ่งแล้วจึงน่าจะสามารถใช้ภาษาไทยสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น แต่ผู้เรียนก็ยังไม่สามารถใช้พจนวัตรได้เช่นเดียวกับเจ้าของภาษาซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิสัมพันธ์ได้ ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ในด้านรูปภาษา พจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ส่วนใหญ่มีรูปแปรเหมือนกับพจนวัตรที่เจ้าของภาษาใช้ อย่างไรก็ตาม รูปแปรที่เกิดจากการใช้คำลงท้ายและคำสรรพนามที่ไม่เหมาะสมอาจส่งผลต่อระดับความสุภาพและระยะห่างระหว่างคู่สนทนาได้

2) ในด้านความถี่ ผู้เรียนใช้พจนวัตรน้อยกว่าเจ้าของภาษาและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญมากถึง 11 ถ้อยคำ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการใช้พจนวัตรให้ถูกต้องและเหมาะสมเป็นความท้าทายสำหรับผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพจนวัตรที่มุ่งแสดงความรู้สึกหรือความปรารถนาดี

3) ผู้เรียนนิยมใช้ถ้อยคำอื่น ๆ ร่วมกับพจนวัตร ถ้อยคำส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการถ่ายโอนจากภาษาแม่ แต่เนื่องจากมีลักษณะสอดคล้องกับการใช้ภาษาของเจ้าของภาษา จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิสัมพันธ์ ยกเว้นในกรณีที่ถ้อยคำนั้นสื่อเจตนาด้านลบในภาษาไทย

4) ในกรณีที่ไม่ใช้พจนวัตร ถ้อยคำที่ผู้เรียนเลือกใช้ส่วนใหญ่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อเจตนา เนื่องจากผู้ฟังสามารถตีความเจตนาของผู้เรียนได้จากปริบทและคำสำคัญที่ปรากฏ อย่างไรก็ตาม รูปภาษาบางถ้อยคำอาจสื่อเจตนาไม่เหมาะสมกับสถานการณ์การสื่อสาร ไม่สุภาพ และไม่เป็นไปตามความคาดหวังของเจ้าของภาษา

5) ในมุมมองของเจ้าของภาษา รูปแปรของพจนวัตร ถ้อยคำที่ใช้ร่วมกับพจนวัตร และถ้อยคำที่ผู้เรียนใช้แทนพจนวัตรบางถ้อยคำอาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารได้ ทั้งในด้านการสื่อเจตนา ความสุภาพและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา ความเหมาะสมต่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา และความเป็นธรรมชาติ

6) พฤติกรรมการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนสะท้อนให้เห็นอิทธิพลจากภาษาแม่หลายประการ สำหรับการถ่ายโอนทางภาษาเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmalinguistic transfer) จะเห็นได้จากพจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ในความถี่สูง ถ้อยคำที่ปรากฏร่วมกับพจนวัตร และรูปภาษาที่ใช้แทนพจนวัตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปภาษาที่เกิดจากการแปลตรงตัวจากถ้อยคำในภาษาแม่ การถ่ายโอนดังกล่าวมีทั้งการถ่ายโอนทางบวก (positive transfer) และการถ่ายโอนทางลบ (negative transfer) นอกจากนี้ความถี่ในการใช้พจนวัตรที่มุ่งแสดงความรู้สึกหรือความปรารถนาดียังสะท้อนให้เห็นการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติเชิงสังคม (sociopragmatic transfer) ด้วย กล่าวคือ พจนวัตรกลุ่มดังกล่าวเป็นพจนวัตรที่ผู้เรียนและเจ้าของภาษาชาวจีนใช้ในความถี่เฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 แตกต่างจากเจ้าของภาษาชาวไทยที่ใช้พจนวัตรเหล่านี้ในความถี่เฉลี่ยร้อยละ 80

สำหรับผู้เรียนและเจ้าของภาษาชาวจีน ลักษณะดังกล่าวอาจอธิบายได้ด้วยแนวคิดเรื่อง “ความอบอุ่นเชิงทัศนคติ” (attitudinal warmth) ซึ่งเป็นแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังความสุภาพในสังคมจีน (Gu, 1990; Kádár & Pan, 2011) แนวคิดดังกล่าวมีความคิดสำคัญ คือ พฤติกรรมที่จะจัดเป็นความสุภาพที่แท้จริงจะต้องกระทำอย่างจริงใจเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ชาวจีนจึงมองว่าการกล่าวพจนวัตรซึ่งเป็นรูปภาษาตายตัวที่มักปรากฏซ้ำ ๆ อาจไม่เหมาะสมเมื่อต้องการแสดงความรู้สึกหรือความปรารถนาดี เนื่องจากไม่สามารถแสดงถึงความจริงใจที่ผู้พูดมีต่อคู่สนทนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความรู้สึก เช่น การแสดงความเสียใจกับคู่สนทนา การไปเยี่ยมเพื่อนที่ไม่สบาย และการไปส่งเพื่อนที่สนามบิน การถ่ายโอนแนวคิดดังกล่าวมาจากวัฒนธรรมแม่ของตนจึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนใช้พจนวัตรในสถานการณ์เหล่านี้ในความถี่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งหมด เนื่องจากการใช้พจนวัตรในสถานการณ์เหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติในวัฒนธรรมจีน

ในขณะที่แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการใช้พจนวัตรของชาวไทยอาจอธิบายได้ด้วยเรื่อง “กาลเทศะ” หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “แนวคิดเรื่องความเหมาะสมต่อปริบท” (notion of contextual appropriateness) (Panpothong & Phakdeephasook, 2022, p. 358) แนวคิดดังกล่าวเน้นให้เห็นความสำคัญของปริบทในการปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือ ชาวไทยจะคำนึงถึงปริบทในการปฏิสัมพันธ์อยู่เสมอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามมารยาทที่ได้รับการยอมรับในสังคม ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ชาวไทยนิยมใช้พจนวัตร เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลนั้นรู้จักกาลเทศะ อันแสดงถึงการเป็นผู้มีมารยาท

ในด้านการนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าความรู้เกี่ยวกับพจนวัตรเป็นประเด็นที่ผู้สอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีนควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพจนวัตรที่ผู้เรียนใช้ในความถี่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และรูปภาษาที่ผู้เรียนใช้แตกต่างจากเจ้าของภาษาซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการใช้พจนวัตรมีทั้งความสามารถทางภาษาเชิงวัจนปฏิบัติ คือ ความรู้เกี่ยวกับรูปภาษาของพจนวัตร และความสามารถทางวัจนปฏิบัติเชิงสังคม คือ ความรู้เกี่ยวกับปริบทในการใช้พจนวัตร ด้วยเหตุนี้ นอกจากการสอนให้ผู้เรียนรู้ว่าพจนวัตรในภาษาไทยมีรูปภาษาอย่างไรแล้ว ผู้สอนยังควรชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพจนวัตรกับปริบทการสื่อสารที่ปรากฏพจนวัตร

ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนใช้พจนวัตรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารและแสดงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนภาษาต่อไป

ท้ายที่สุดนี้ ผลการศึกษาที่พบสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลจากภาษาแม่และการเรียนการสอนมีผลต่อการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ด้วยเหตุนี้การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้พจนวัตรของผู้เรียนจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนที่มีภาษาแม่แตกต่างกัน หรือผู้เรียนที่ได้รับการสอนความรู้เกี่ยวกับพจนวัตรด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาที่ได้จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้พจนวัตรของผู้เรียนภาษาที่สอง อีกทั้งยังเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติได้อีกด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

Jeerarat Patcharatmora จีรรัตน์ เพชรรัตนโมรา. (2001). *Kanseuksa kankhotot khong phuphut thi mi sathanaphap thang sangkhom tangkan nai phasa Thai* การศึกษาการขอโทษของผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกันในภาษาไทย [A study of making apologies in Thai by speakers of different social status] [Master thesis, Chulalongkorn University]. CUIR http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/72832

Narisa Paicharoen นริศา ไพเจริญ. (2016). *Kanwikhro botsonthana nai baep-rean phasa Thai samrap phurean tangchat* การวิเคราะหบทสนทนาในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนตางชาติ [A conversation analysis of dialogues in Thai textbooks for non-native learners] [Doctoral dissertation, Thammasat University]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:90339

Passapong Pewporchai ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2002). *Kantop-rap khamkhotot nai phasa Thai* การตอบรับคำขอโทษในภาษาไทย [Responding to apologies in Thai] [Master's thesis, Chulalongkorn University]. CUIR. https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/10648

Songthama Intachakra ทรงธรรม อินทจักร. (2007). *Naewkhit phuenthan dan vachanapatibatsat* แนวคิดพื้นฐานด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ [Fundamental concept of pragmatics]. Thammasat university press.

Thasanee Makthavornvattana ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (1998). *Vacanakam kankhotot nai phasa Thai* วัจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย [The speech act of apologizing in Thai] [Master's thesis, Chulalongkorn University]. CUIR. http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/11483

Thasanee Makthavornvattana ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2011). *Kanwikhro khwammai baep khropkhlum khong khamsamkhan thang watthanatham "maipenrai" "krengchai" lae "khotot" nai phasa Thai tam naew thrisadi aphiphasa choeng atthasatthammachat* การวิเคราะหความหมายแบบครอบคลุมของคำสำคัญทางวัฒนธรรม "ไมเป็นไร" "เกรงใจ" และ "ขอโทษ" ในภาษาไทยตามแนวทฤษฎีอภิภาษาเชิงอรรถศาสตรธรรมชาติ [The natural semantic metalanguage approach to a study of the comprehensive meanings of the cultural keywords "maipenrai", "krengchai" and "khotot" in Thai] [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. CUIR. https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/28177

Worrawan Fuangkajonsak วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์. (2019). Nathi thang sangkhom khong "khwamkrengchai" lae "enryo" nai kanpatisamphan khong chaothai lae chaoyipun หน้าที่ทางสังคมของ "ความเกรงใจ" และ "enryo" ในการปฏิสัมพันธ์ของชาวไทยและชาวญี่ปุ่น [The social functions of "khwam kreng jai" and "enryo" in Thai and Japanese Interactions]. *Phasa lae phasasat* ภาษาและภาษาศาสตร์ [Language and Linguistics], *37*(1), 48-73.

ภาษาต่างประเทศ

Bardovi- Harlig, K. (2009). Conventional expressions as a pragmalinguistic resource: Recognition and production of conventional expressions in L2 pragmatics. *Language Learning, 59*(4), 755-795.

Bardovi-Harlig, K. (2012). Formulas, routines, and conventional expressions in pragmatics research. *Annual Review of Applied Linguistics, 32*, 206-227. https://doi.org/10.1017/S0267190512000086

Bardovi-Harlig, K., & Bastos, M.-T. (2011). Proficiency, length of stay, and intensity of interaction and the acquisition of conventional expressions in L2 pragmatics. *Intercultural pragmatics, 8*(3), 347-384. https://doi.org/10.1515/iprg.2011.017

Bardovi-Harlig, K., Mossman, S., & Vellenga, H. E. (2015). The effect of instruction on pragmatic routines in academic discussion. *Language Teaching Research, 19*(3), 324-350. https://doi.org/10.1177/1362168814541739

Barron, A. (2003). *Acquisition in interlanguage pragmatics: Learning how to do things with words in a study abroad context*. John Benjamins.

Blum-Kulka, S., & Olshtain, E. (1986). Too many words: Length of utterance and pragmatic failure. *Studies in second language acquisition, 8*(2), 165-179. https://doi.org/10.1017/S0272263100006069

Cambridge University Press. (2018). *How long does it take to learn a foreign language?* Retrieved January 25, 2023, from https://www.cambridge.org/elt/blog/wp-content/uploads/2018/10/How-long-does-it-take-to-learn-a-foreign-language.pdf

Coulmas, F. (1979). On the sociolinguistic relevance of routine formulae. *Journal of pragmatics, 3*(3-4), 239-266. https://doi.org/10.1016/0378-2166(79)90033-X

Davis, J. M. (2007). Resistance to L2 pragmatics in the Australian ESL context. *Language Learning, 57*(4), 611-649. https://doi.org/10.1111/j.1467-9922.2007.00430.x

Gu, Y. (1990). Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, *14*(2), 237-257. https://doi.org/10.1016/0378-2166(90)90082-O

Kádár, D., & Pan, Y. (2011). Politeness in China. In D. Kádár & S. Mills (Eds.), *Politeness in East Asia* (pp. 125-146). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511977886.008

Kasper, G. (1992). Pragmatic transfer. *University of Hawai'i Working Papers in ESL, 11*(1), 1-34.

Kasper, G., & Rose, K. R. (2002). *Pragmatic development in a second language*. Blackwell.

Kecskes, I. (2000a). A cognitive-pragmatic approach to situation-bound utterances. *Journal of pragmatics, 32*(5), 605-625.

Kecskes, I. (2000b). Conceptual fluency and the use of situation-bound utterances in L2. *Links & Letters*, *7*, 145-161.

Kecskes, I., Obdalova, O., Minakova, L., & Soboleva, A. (2018). A study of the perception of situation-bound utterances as culture-specific pragmatic units by Russian learners of English. *System, 76*, 219-232. https://doi.org/10.1016/j.system.2018.06.002

Myles, F., Hooper, J., & Mitchell, R. (1998). Rote or rule? Exploring the role of formulaic language in classroom foreign language learning. *Language Learning, 48*(3), 323-364. https://doi.org/10.1111/0023-8333.00045

Panpothong, N., & Phakdeephasook, S. (2014). The wide use of *mai-pen-rai* 'It's not substantial' in Thai interactions and its relationship to the Buddhist concept of Tri Laksana. *Journal of pragmatics, 69*, 99-107. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2012.03.006

Panpothong, N., & Phakdeephasook, S. (2022). "I am well-loved by the voters": Self-praise in thai political discourse and two emic concepts of thai (im)politeness. In C. Xie & Y. Tong (Eds.), *Self-praise across cultures and contexts* (pp. 351-378). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-99217-0_15

Paulston, C. B. (1988). *International handbook of bilingualism and bilingual education*. Greenwood Publishing Group.

Pew Research Center. (2019). *Generations*. Retrieved February 1, 2023, from https://www.pewresearch.org/religion/chart/generations/

Roever, C. (2014). *Testing ESL pragmatics: Development and validation of a web-based assessment battery*. Peter Lang.

Sánchez-Hernández, A., & Alcón-Soler, E. (2019). Pragmatic gains in the study abroad context: Learners' experiences and recognition of pragmatic routines. *Journal of pragmatics, 146*, 54-71. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2018.08.006

Taguchi, N., Li, S., & Xiao, F. (2013). Production of formulaic expressions in L2 Chinese: A developmental investigation in a study abroad context. *Chinese as a Second Language Research, 2*(1), 23-58. http://dx.doi.org/10.1515/caslar-2013-0021

Thanavisuth, C. (1997). *Phonetic and pragmatic characteristics of infant directed speech in Thai: A longitudinal study* [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. CUIR. https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/40990

Wildner-Bassett, M. E. (1994). Intercultural pragmatics and proficiency: 'Polite' noises for cultural appropriateness. *IRAL, 32*(1), 3–18. https://doi.org/10.1515/iral.1994.32.1.3

Yang, J. (2016). CFL learners' recognition and production of pragmatic routine formulae. *Chinese as a Second Language, 51*(1), 29-61. https://doi.org/10.1075/csl.51.1.02yan

Yin, H., Ruangkanjanases, A., & Chen, C. (2015). Factors affecting Chinese students' decision making toward Thai universities. *International Journal of Information and Education Technology, 5*(3), 189-195. http://www.ijiet.org/show-52-560-1.html